

Nr 794

Av herr **Håstad**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 177, med förslag till ändrad lydelse av 6 § riksdagsordningen.*

I propositionen nr 177 föreslås att den valkrets för val till första kammaren, som innefattas i Göteborgs och Bohus läns landstingsområde, skall genom en ändring av riksdagsordningen tilldelas fem mandat i stället för de fyra, som i enlighet med folkmängden fastställts för kretsen vid 1951 års mandatreglering. Som en följd härav skall första kammarens medlemsnummerär höjas från 150 till 151.

Även om detta regeringsförslag föranletts av en riksdagsskrivelse, som när den i föl beslutades ej framkallade några debatter, framstår förslaget vid närmare påseende som principiellt mycket betänkligt.

För det första strider det mot skick och bruk i den svenska riksdagen att företa en mandatreglering av detta slag under löpande landstingsperiod, då konsekvenserna av regleringen i förväg kan beräknas med hänsyn till de röstetal, som partierna förfoga över efter 1954 års landstingsval. Grundlagsändringen skall nämligen träda i tillämpning redan 1957, då Bohuslänskretsen har att förrätta förstakammarval. Det torde aldrig ha hänt i Sverige efter representationsreformen, att en omreglering av mandaten under likartade förhållanden företagits. Redan detta borde mana riksdagen till att ej skapa ett äventyrligt prejudikat i detta hänseende.

För det andra kan intresset av så stora valkretsar, att bättre proportionalitet kan vinnas — och detta har angetts som motivet för regeringsförslaget — ej drivas dithän att rent godtyckliga bestämmelser knåsättas. Det måste finnas objektiva grunder för eventuella undantagsstadganden. Så kan fallet ej sägas vara i Bohuslän. Enligt regeringsförslaget skall en del av ett län garanteras ett visst antal mandat. Samma behov av garanti skulle kunna anföras till förmån för hela län, som nu vid förstakammarval faktiskt ej ha någon garanti alls att bli representerade i första kammaren, t. ex. Gotland, eller också ha hopfogats med så stora län, att de bli mer eller mindre beroende av dessas välvilja; jag tänker härvid på Uppsala län i förhållande till Stockholms, Blekinge i förhållande till Kristianstads eller Jämtlands i förhållande till Västernorrlands. Både Södermanlands och Västmanlands län ha var för sig en större folkmängd än Bohuslänskretsen, men eftersom Södermandland—Västmanlandskretsen tillsammans väljer blott nio förstakammarledamöter, kunna inte båda av dessa kretsar välja fem. Det är svårt att finna ett objektivt skäl, varför just Bohuslän — blott en del av ett

län — i nu angivna hänseenden skall tillerkännas en garantirepresentation när samtidigt en rad av hela län med samma rätt och i vissa fall med vida större rätt skulle kunna resa samma anspråk.

För det tredje: när garantimandat år 1953 infördes för andra kammaren gällde detta, märk väl, hela län. Dessutom utformades bestämmelserna objektivt därigenom att alla län i samma predikament tillerkändes fem mandat, förutom att Gotland — vars befolkningstal ligger avsevärt under varje annat läns — bibehölls vid tre mandat. Ytterligare bör det anmärkas att länen alltid betraktats som den naturliga basen för andrakammarrepresentationen och att bostadsband gäller för val till denna kammare.

Enligt min mening vore det i förevarande läge naturligast att Göteborgs stad samt Göteborgs och Bohus läns landstingsområde sammansloges till en valkrets vid förstakammarval. Det vore lika naturligt som att Malmöhus läns landsting redan väljer första kammare tillsammans med de landstingsfria städerna Malmö och Hälsingborg. Det vore naturligare än t. ex. föreningen av Stockholms och Uppsala län eller Kalmar och Gotlands län till en enda valkrets. Genom övergångsbestämmelser i riksdagsordningen vore det lätt att nu åstadkomma en sammanslagning av de två kretsarna inom Göteborgslänet; då Bohuslänskretsen väljer första kammare 1957 och Göteborgs stad 1958 erfordras blott ett stadgande att valet i den förra kretsen avser endast ett år; genom ändringar i vallagen kunde 1957 års riksdag besluta de särskilda regler för utseende av elektor, som i sådant fall bleve behövliga. Emellertid kunna även andra alternativ tänkas, i första hand att Bohuslänskretsen sammanslås med Hallands län, att Kronobergs län förenas med Blekinge län samt att Kristianstads län bildar en egen valkrets. Med hänsyn ej blott till förefintligheten av alternativa lösningar utan också till att författningsutredningen fått hela förstakammarproblemet till undersökning anser jag emellertid det riktigaste nog vara att i år ej företa annat än att avslå regeringsförslaget, vilket skulle betyda att frågan om omreglering av valkretsarna fick anstå tills klarhet vunnits om den framtida första kammaren. Om första kammaren förblir oförändrad, torde en omreglering av valkretsarna lämpligast företas i samband med omregleringen av mandaten 1961.

Med hänvisning till ovanstående hemställer jag sålunda
att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 177.

Stockholm den 18 maj 1956

Elis Håstad